

שאלה: לפני כמה ימים מתה אשה מפורסמת, שעברה כמה טרגדיות בחייה והשאירה צוואה שאין לקבור אותה באדמה אלא לערוך שריפה לגופה שלה. כמה רבנים הביעו ביקורת על פעולה זו. מה הטעם להתנגדות? בין כך ובין כך הגוף נרקב בקבר וכעבור כמה שנים לא נשאר ממנו כלום בקבר. האשה היא רק מקדימה את המאחר. ועוד קשה, הרי כל אדם הוא בעלים על הגוף שלו, ויכול להחליט עבור עצמו מה שירצה. מי יתערב לו בזה?

תשובה: ראשית יש לדעת שהאשה עברה איסור מהתורה שכתוב "כי קבור תקברנו ביום ההוא" (דברים כא, כג). ועלינו לקיים מצוות ה' גם בלי שנבין טעם אנושי. ובכל זאת, הרמב"ם (בסוף הלכות תמורה, פרק ד) כתב: "אע"פ שכל חוקי התורה גזירות הם, כמו שביארנו בסוף מעילה, ראוי להתבונן בהן וכל מה שאתה יכול ליתן לו טעם, תן לו טעם! הרי אמרו חכמים הראשונים שהמלך שלמה הבין רוב הטעמים של כל חוקי התורה..".

שריפת גופתו של המת היא הכחשת האמונה שעוד תהיה לנו תחיית המתים. האמונה הזאת היא יסודית ביותר, היא אחת משלוש עשרה עיקרי היהדות שהרמב"ם מנה, והודיעו חז"ל שהכופר בה אין לו חלק עולם הבא, אין לו חלק בעולם הנצח. מה המקור לזה בתנ"ך? הפסוק האחרון של ספר דניאל (יב, יג): "וְאַתָּה לֵךְ לִקְצֵי יָמֶיךָ וְתַעֲמַד לְגִלְגָּלְךָ לְקֶצֶץ הַיָּמִין". "תנוח" בקבר. אבל תעמוד שוב, לקץ הימים.

לכן נקרא הקבר "שאול" כי האדם נמצא שם רק בַּהֲשָׁאָלָה, רק לזמן מסוים. הוא מופקד שם כחפץ יקר, שמטמינים אותו עד לשימוש חוזר בשעה הרצויה והראויה.

לכן השורף את הגופה מצהיר בכך שאין שום תקוה, אין שום סיכוי לְהַמְשֵׁךְ החיים. ובזה הוא כופר בנאמר בתורה. רבינו אברהם אבן עזרא כתב כי המקרא (ספר שמואל א פרק ב פסוק ו): "ה' מְמִית וּמְחִיָּה, מוֹרִיד שְׂאֹל וַיַּעַל" לפי סדר המלים מוכיח על תחיית המתים. כי תחילה ממית, ואחר כך מחיה. ולכן המקום המסוים בו מוטמן המת נקרא "שאול" בַּהֲשָׁאָלָה.

לימוד זה הוא גם בתורה עצמו (דברים לב, לט): "רְאוּ עֵתָה כִּי אָנִי אֶנִּי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי. אָנִי אֲמִית וְאֶחֱיָה, מְחַצְתִּי וְאֶנִּי אֶרְפָּא, וְאֵין מִיָּדִי מִצִּיל". כשם שריפוי בא רק אחרי "מחצתי", כך "אחיה" בא אחרי "אמית".

ולכן כל המצָה שישרפו את גופתו הוא מצהיר שאיננו מאמין שיש חיים שוב בהמשך. הרי המנהג של היהודים לרחוץ את גופת המת, לנקות אותו, ולהודיע בכך שאנו עוד שומרים על כבודו של כלי זה, הגוף, שבו האדם הזה תרם במשך חייו לתועלת האנושות, שבו האדם הוסיף נדבך לחיי החברה.

והחשוב ביותר שעל האדם לדעת שהגוף שלו איננו רכוש הפרטי, אלא הוא שייך להקב"ה ורק הוא המחליט מה יעשה בו. הדבר הזכיר לי כי כל חייל וחייל הוא רכוש של צה"ל. חייל שאינו מרגיש בטוב אינו רשאי ללכת לרופא פרטי כפי שירצה. החק קובע כי רק רופא רשמי של צה"ל יטפל בו. כי הוא קנוי למדינה כל משך ימי שירותו. להבדיל, כך הוא אצל הקב"ה. הגוף שלנו קבלנו מהקב"ה בהשאלה ואיננו "בעלים" עליו. לכן האשה ההיא, אמנם מרוב צער שעבר עליה החליטה לעשות דבר שהוא אסור בהחלט.

כמו שקוברים ספרי-קודש בלויים שעבר זמן שימושם, ולא שורפים אותם, כי נוהגים בהם כבוד; כך יש לנהוג בגוף של אדם, שנוצר בצלם אלוהים. המיתה היא תופעת ביניים בלבד, היא איננה סוף פסוק. כמו שבחורף האירופי העלים של האילנות נָלים ונושרים, אבל העצים קמים לתחייה באביב, כך גוף האדם עוד יקום לתחיה. כמו שהאדם הולך לישון, ובזמן שינתו הוא דומה למת (ברכות נז ע"ב) אבל בבוקר הוא קם רענן ומברך "המחזיר נשמות לפגרים מתים". ברכה זו יש בה דו-משמעות. גם אותו האדם היה פגר מת ועכשיו קם לחיים. כמו כן מבטאים בברכה זו האמונה שכלל ישראל יעברו מעבר זה ועוד יקומו לתחיה מחודשת, בגוף ממש.

עלינו ללמוד מהביצה של תרנגולת, שמיד אחרי ההטלה התכולה שבה מבאישה ומסריחה [כמו שיראה כל פותח ביצה אחרי שנתחממה כמה ימים]. ואחרי תקופת כל הימים מספר של ההדגרה יוצא אפרוח חי רענן ונחמד. סמל הוא למול עינינו מה שכל הטבע עובר, יום יום!